

روند کنونی توسعه خدمات کتابخانه عمومی معاصر به ناشنوایان و کم‌شنوایان در دانمارک

نویسنده: مته فون در لایت و آینا اوته کلاوزن^۱

مترجمان: فاطمه عبدی abdi1386@gmail.com

و فاطمه مهدی فر

کارشناسان ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشکده علوم توانبخشی

چکیده:

هدف کتابخانه‌های عمومی دانمارک، افزایش اطلاعات آموزشی و تجربیات فرهنگی؛ با در دسترس قرار دادن کتاب و دیگر مواد مناسب به صورت رایگان است. این امر باید برای تمام گروه‌های موجود در جامعه معتبر و صادق باشد. برای مثال، ما در دانمارک خدمات سنتی نسبتاً طولانی برای اشخاص نابینا داریم در حالی که برای اشخاص کم‌شنوا تا سال ۱۹۹۰ هیچ‌گونه خدمات ویژه‌ای وجود نداشته است.

در کپنهاک ۲۰ شعبه کتابخانه وجود دارد و کتابخانه ما در ناحیه‌ای که در حدود ۳۴۰۰۰ هزار نفر جمعیت دارد، واقع شده است. این کتابخانه به کلیسا، باشگاه و مرکز فعالیت‌های ناشنوایان کپنهاک نزدیک است و چند سالی است که شماری از شنوایان در این ناحیه ساکن شده‌اند. اما بسیاری از اشخاص ناشنوا به دلیل عدم وجود مواد و وسایل مناسب به کتابخانه مراجعه نمی‌کردند. پس از بررسی در سایر شهرهای دانمارک و اسکاندیناوی، دریافتیم که هیچ‌کاری در بخش کتابخانه جهت رفع نیازهای اشخاص کم‌شنوا انجام نشده است. با استفاده از درآمدهای حاصل از فعالیت‌های جدید در کتابخانه، پروژه‌ای را با عنوان «ارتقای امکانات برای ناشنوایان و افراد کم‌شنوا جهت استفاده از خدمات یک کتابخانه عمومی»، آغاز کردیم. برای شروع، قرار شد یک فرد ناشنوا یا کم‌شنوا برای کار در کتابخانه استخدام شود.

در مرحله طرح‌ریزی گروهی از مشاورین، شامل: یک روانشناس، مدیر سابق یک مدرسه ناشنوایان، یک کشیش؛ استادی از دانشگاه

کپنهاک در حوزه شنوایی‌سنجی و در نهایت یک کتابدار کودکان؛ که خود او دارای یک کودک کم‌شنوا بود؛ استفاده شد. در طول این دوره کارمندان کتابخانه یک دوره آموزشی کوتاه مدت در زمینه ارتباط و علائم بصری جهت کمک به زبان‌گویی دانمارکی و برخی اصول اولیه شنوایی فراگرفتند.

خوشبختانه، دوره پروژه پس از یکسال و نیم به پایان رسید و برای خدماتی که برای افراد کم‌شنوا انجام می‌گرفت، بودجه‌ای در نظر گرفته شد. با گذشت زمان و تغییر کتابداران، مجموعه ناشنوایان و کم‌شنوایان جزء اهداف اصلی کتابخانه قرار گرفت. در ادامه بحث؛ به شرحی از گروه‌های هدف، شیوه‌های ارتباطی، عملکردهای مختلف و مختصری نیز در درباره آینده، خواهیم پرداخت.

گروه‌های هدف

- فرد دارای نقص شنوایی
- افراد متخصص یا مرتبط
- برای مثال «نشانه‌های زبان‌گویی» - مراجعین و کودکان دو زبانه

نقص شنوایی - آنها چه کسانی هستند؟

در حدود ۵۰۰/۰۰۰ نفر افراد کم‌شنوا در دانمارک وجود دارند که این میزان در حدود ۱۵ درصد جمعیت دانمارک می‌باشند. نقص شنوایی در بردارنده وضعیت ناشنوا؛ ناشنوای اکتسابی و سخت‌شنوا می‌باشد که در ادامه شرح داده خواهند شد.

ناشنوا

ناشنوایان کسانی هستند که بدون هیچ‌گونه شنوایی یا با شنوایی بسیار اندکی متولد می‌شوند، بطوری که این قوه دیگر عملکرد مستقلی ندارد. آنها همچنین ممکن است در ابتدای زندگی، شنوایی خود را از دست داده باشند و دیگر قادر به تحلیل زبان گویشی به طور طبیعی نباشند. زبان مادری ناشنوایان؛ زبان علائم است و زبان دانمارکی یا هر زبان دیگر برای آنها زبان خارجی به شمار می‌آید. این بدان معناست که گروه عظیمی از ناشنوایان با زبان دانمارکی دچار مشکل هستند. بسیار مهم است که کودک ناشنوا ابتدا زبان علائم را یاد بگیرد. چون این امر امکانات و توانایی کودک را در ارتباط با جهان اطرافش تقویت خواهد کرد.

ناشنوایان اکتسابی (Deafened)

ناشنوایان اکتسابی افرادی هستند که با شنوایی طبیعی متولد شده اند؛ اما بعداً قوه شنوایی شان را از دست داده اند، طوری که دیگر دارای عملکرد مستقلی نیستند. از آنجا که این شنوایی از دست رفته است، شخص ناشنوا برای تکامل زبان گویشی؛ توانایی تکلم را حفظ می‌کند.

ناشنوایان اکتسابی به منظور برقراری ارتباط مطلوب از سیستم دهان و دستی MHS و یا زبان گویشی به کمک علائم و نشانه‌ها، استفاده می‌کنند.

زبان اشاره ای (نشانه ای)

زبان ناشنوایان زبانی کاملاً بصری / دستی است. نمادهای این زبان علائم و اشارات هستند و دستور زبان آن با زبان دانمارکی متفاوت است. و این بدین معناست که زبان اشاره یک زبان مستقل است. در دستور زبان اشاره ای از حالت صورت، حرکات بدنی و حالات چهره استفاده می‌کنند که همگی عناصر ضروری در اجراء و بیان این زبان هستند.

زبان اشاره ای آنگونه که بسیاری از مردم تصور می‌کنند، بین‌المللی نیست. اما مانند زبان گویشی، از کشوری به کشور دیگر متفاوت است. همچنین زبان اشاره ای بسته به افرادی که از آن استفاده می‌کنند، دارای لهجه‌ها و جنبه‌های اجتماعی فراوانی است.

زبان دانمارکی اشاره ای

اغلب زمانی که افراد شنوا و ناشنوا در حال ارتباط با یکدیگر می‌باشند؛ ترکیب زبان گفتاری و اشاره ای به پیروی از ادبیات و دستور زبان اشاره ای مورد استفاده قرار می‌گیرد و این ترکیب «دانمارکی اشاره ای» نام دارد. استفاده از این زبان یک عمل واسطه‌ای و میانجی است زیرا ارتباط اکثر افراد شنوا براساس زبان گویشی خواهد بود و ناشنوایان نیازمند علائمی برای ارتباط هستند.

دانمارکی با علائم کمکی

زمانی که ما ترکیبی از زبان گویشی و اشاره ای داریم، در آن هیچ توجهی به دستور زبان اشاره ای نمی‌شود. در اینجا منظور ما «دانمارکی با علائم کمکی» است.

برای فهم این موضوع فرض می‌شود که شما از زبان دانمارکی آگاهی زیادی دارید و این روش، راهی است که اکثر افراد شنوا قادر به استفاده از آن می‌باشند.

علائم و اشارات با زبان گویشی

علائم با زبان گویشی نشانه‌هایی هستند که از زبان اشاره ای گرفته می‌شوند، این روش می‌تواند ارتباط روزمره بین طرفین را میسر سازد. از ویژگی‌های «علائم با زبان گویشی» کاربرد کلمات

سخت شنوایان (Hard Hearing)

گروه سخت شنوایان بزرگترین گروه افراد دارای نقص شنوایی هستند. یک وسیله کمک شنوایی می‌تواند بسیار مفید باشد و حتی معلولیت و ناتوانی را از بین ببرد. تکامل زبان گویشی همواره به کاهش شنوایی وابسته نیست، از این رو تکامل زبان گویشی بسیار متغیر و فردی است. به این گروه، اغلب با یک حلقه تشدید کننده کمک و یاری رسانده می‌شود؛ که این حلقه از طریق وسایل کمک شنوایی به طور همزمان سر و صدای محیط را حذف کرده و صداها را تقویت می‌کند.

افراد متخصص یا کسانی که در این حوزه مشغول هستند از ناشنوایان و سخت شنوایان به مثابه افرادی که دارای نقص شنوایی هستند، سود می‌جویند. ما حدود ۵۰۰۰۰۰ نفر کم شنوا در دانمارک داریم و به تبع آن همان تعداد مشخصی که در زندگی روزمره خود با این افراد در تماس هستند. این افراد می‌توانند خانواده‌هایی باشند که می‌دانند کودک آنها دچار نقص شنوایی است و به ابزار و امکانات آموزشی خاصی نیازمند است. این مسئله می‌تواند در محل کار نیز وجود داشته باشد؛ جایی که آنها نیازمند تعلیم درباره راهکارهای شنوایی و چگونگی ارتباط با فرد کم شنوا هستند. این گروه همچنین می‌توانند دانشجویانی باشند که خواهان نوشتن یک مقاله رساله و موارد مشابه هستند.

گروه‌های معلول دیگری وجود دارد که در آنها فرد معلول هیچ‌گونه مشکل شنوایی ندارد، بلکه دارای مشکلات زبانی هستند که ارتباط بصری را لازم و ضروری می‌سازد.

همچنین منابع انگیزشی زبانی در مجموعه ناشنوایان سخت شنوا می‌تواند برای کودکان دو زبانه بسیار سودمند باشد.

شیوه‌های ارتباطی

ارتباط جمعی، اندیشه ای است که در دهه ۱۹۶۰ به صورت یک تجربه و ایده کلی برای آشنایی با سایر فرهنگ‌ها بوجود آمد، تا از طریق آن شیوه‌های ارتباطی بتوان با سایر فرهنگ‌ها به درک و تفاهم متقابل دست یافت. این شیوه‌ها می‌توانند شامل موارد ذیل باشند:

کتابخانه‌های عمومی استفاده نمی‌کنند، یا به بیان دیگر آنها از کارمندان کمک نمی‌خواهند.

دانش و آگاهی باید درباره تدابیر اولیه شنوایی مورد توجه قرار گیرند، به خصوص زمانی که درباره کتابخانه‌های عمومی صحبت می‌کنیم؛ زیرا کتابخانه‌ها در دانمارک «امکانات» به حساب می‌آیند.

مجموعه منابع ناشنوایان و سخت‌شنوایان تشکیل شده از:

- فیلم‌های آموزشی - زبان اشاره، سیستم دستی دهانی و «اشاره با زبان گویشی»؛

- فیلم‌هایی با داستان‌های گفته شده به زبان اشاره‌ای؛

- فیلم‌هایی که توسط شرکت ویدیویی Dove film برای کودکان، جوانان و بزرگسالان تولید شده است.

- برنامه‌های ویدیویی زیرنویس شده - هم ویدئو و هم DVD بعضی از این‌ها دارای زیرنویس‌هایی هستند که به آسانی خوانده می‌شوند.

- واژه‌نامه‌های موجود روی CD، ابزار آموزشی، داستان‌هایی به زبان اشاره‌ای و اطلاعات عمومی درباره افراد دارای نقص شنوایی؛

- علائم و کتاب‌های مصور با تصاویر اشاره‌ای؛ و

- داستان‌هایی برای کودکان جوانان و بزرگسالان که در آن فردی با نقص شنوایی وارد ماجرا می‌شود.

- کتاب‌های غیرداستانی درباره گروه‌هایی که دارای نقص شنوایی هستند و همچنین کتاب‌هایی درباره وزوز گوش؛ کنترل صدا و چیزهایی از این قبیل.

- نشریات؛

- امکان‌ات‌انگیزش‌زبانی - مثلاً بازی‌ها؛

- پرونده‌ها، جزوه‌ها و برگه‌های سازمانی.

مجموعه‌ای نیز پیش‌تر وجود داشته است:

- کتاب‌هایی که آسان خوانده می‌شوند.

- کتاب‌های ساده اشاره‌ای و مصور

کتاب‌هایی که به آسانی خوانده می‌شوند به عنوان ابزاری مناسب انتخاب شده‌اند، زیرا بسیاری از ناشنوایان خواننده‌های ضعیفی هستند. اما من دریافتم که این مواد برای گروه با هدف بزرگتر کاربرد دارد. این کتاب‌ها در مجموعه ناشنوایان و سخت‌شنوایان وجود ندارند.

کتاب‌های ساده اشاره‌ای و مصور، اغلب برای کودکان ناشنوا مناسب خواهند بود، زیرا آنها بصری هستند. اما یافتن کتاب‌های مصور اشاره‌ای در میان آنها مشکل است.

بنابراین آنها دیگر در مجموعه ناشنوا و سخت‌شنوایی جایی ندارند و در حال حاضر در بخش کودکان کتابخانه‌ها یافت می‌شوند.

در کتابخانه‌ای در «اورنوی» (Ornevej) تقریباً هرماه یکبار گردهمایی داریم که در این گردهمایی‌ها به ناشنوایان و هم‌شنوایان خوش‌آمدگفته می‌شود، در این گردهمایی‌ها یک مترجم زبان اشاره‌ای را دعوت می‌کنیم و در صورت لزوم انواع تفسیر و ترجمه را نیز بصورت نوشتاری ارائه می‌دهیم. به طور کلی انتخاب و ارائه رویدادهای فرهنگی برای افرادی که دارای نقص شنوایی هستند؛ می‌تواند بسیار مهم باشد.

ما گردهمایی‌هایی برای کودکان ناشنوای پیش‌دستانی داشته‌ایم و از یک قصه‌گوی ناشنوا دعوت کردیم تا به زبان اشاره برای کودکان داستان تعریف کند. بعضی از آنها مسافت طولانی‌ای تا اورنوی طی کرده بودند و برای بسیاری از آنها - هم کودکان و هم مربیان مهد کودک - اولین بار بود که از مجموعه ناشنوایان و سخت‌شنوایان ما دیدن می‌کردند. در همان زمان آنها این امکان را داشتند که

و واژه‌های مهم موجود در جمله همراه با اشاره است. این روش ارتباطی توسط معلولین کلامی بسیاری، مانند افراد عقب‌مانده ذهنی؛ استفاده می‌شود. تأکید این نکته حائز اهمیت است که زبان «علائم با زبان گویشی» مشابه زبان اشاره‌ای نیست. بلکه هدف از ایجاد ارتباط بوسیله زبان علائم با زبان گویشی تکامل و بسط زبان گویشی است.

زبان گویشی

برای اطمینان از اینکه کودک کم‌شنوا، زبان گویشی را فرا می‌گیرد، باید تمامی صداهای تکلمی را بشناسد و کنترل کند. در آموزش ناشنوایان ما این را «تلفظ منظم» می‌نامیم. یادگیری با استفاده از حواس بینایی و لامسه صورت می‌گیرد. این امر برای فرد کم‌شنوا کاری بسیار وقت‌گیر و روندی بسیار مشکل می‌باشد. شما اگر ناشنوا باشید، در موارد بسیاری نفع و فایده اندکی می‌برید و احتمالاً تکلم و صحبت کردن ناشنوایان را نخواهید فهمید.

لب خوانی

فرد کم‌شنوا یاد می‌گیرد که از طریق نگاه کردن به تلفظ فرد دیگر، که اغلب برای درک زبان گویشی است، لب خوانی کند. اگر حرکات لب‌ها متمایز و قابل مشاهده باشد، خواندن آنها آسان خواهد بود، اما این امر همیشه صادق نیست، مخصوصاً در زبان دانمارکی که بیشتر اصوات در پشت دهان و حلق ایجاد می‌شوند و قابل دیدن نیستند، در نتیجه شما قادر به خواندن آنها روی لب‌ها نیستید. فقط ۳۰ درصد اصوات بدون هیچ مشکلی با لب خوانی قابل شناسایی می‌باشند.

سیستم دستی دهانی

سیستم دستی دهانی؛ ابزاری بصری است که افراد ناشنوای اکتسابی از آن استفاده می‌کنند. این سیستم به لب خوانی با ۱۵ حالت مختلف دست کمک می‌کند. این حالت‌ها صداهایی را که ممکن است اشتباه شوند یا غیرقابل دیدن باشند؛ نشان می‌دهد. ناشنوایان این سیستم را به عنوان عنصری در زبان اشاره‌ای برای نام مکان‌های فرضی، نام اشخاص و کلمه‌های دانمارکی که علامتی برای آنها وجود ندارد، بکار می‌برند.

در کتابخانه‌های عمومی دانمارک شما نمی‌توانید از کارمندان کتابخانه انتظار داشته باشید که ارتباطی جمعی را بلد باشند. افراد دارای نقص شنوایی در سراسر کشور زندگی می‌کنند و عموماً از

ناشنوا مراجعه می‌کنند تا از من بپرسند که والدین آنها چه کرده‌اند و وقتی که متوجه می‌شوند من نیز سخت شنوا هستم، می‌پرسند که چه نوع مدرسه‌ای را انتخاب کرده‌ام، دوره کودکی من در میان شنواییان چگونه بوده است، چگونه در مدرسه فعالیت می‌کردم و بسیاری چیزهای دیگر.

همچنین سئوالاتی درباره زبان اشاره ای؛ فرهنگ ناشنوایی و غیره نیز می‌پرسند. من نیز با صبر و حوصله به آنها پاسخ می‌دهم.

همکاران

در اودنسس آنها تلاش کرده‌اند برای افراد کم شنوا خدماتی شبیه ما پایه‌ریزی کنند. آنها همچنین یک کتابدار کم شنوا داشتند که مجموعه کتابخانه را در دوره ۹ ماهه پروژه اداره می‌نمود. پروژه یک موفقیت تلقی گردید؛ اما شهرداری سرمایه لازم جهت دائمی ساختن طرح را تصویب نکرد.

مجموعه ناشنواییان و سخت شنواییان بدون یک متخصص شایسته هنوز وجود دارد. در همین زمان در آلبرگ آنها مشغول ایجاد مجموعه‌ای ناشنوا و سخت شنوا بودند؛ ولی کتابدار کم شنوا که کارها را انجام دهد، نداشتند. در عوض کارمندان علاقه زیادی به یادگیری زبان اشاره نشان می‌دادند.

در هر دو مکان مدرسه‌ای برای کودکان ناشنوا، همچنین اماکن مختلف آموزشی، سازمانها و باشگاههایی برای افرادی که دارای نقص شنوایی هستند، وجود دارد. ما جلسات متعددی داشتیم و در اورنوری به آنها قول مشاوره دادیم.

این کار عملی است و نتیجه بخش می‌باشد. اما مطلوبترین حالت داشتن کتابداری شنوا یا دارای نقص شنوایی برای اداره کتابخانه و ارائه خدمات به افراد دارای نقص شنوایی است. به تازگی پارلمان دانمارک قانون جدیدی درباره فعالیت‌های کتابخانه‌ای طرح کرده است که فعالیت‌های گوناگون را میسر می‌سازد.

امید و میل باطنی ما این است که ساختار برتر خدمات کتابخانه‌ای برای افراد دارای نقص شنوایی در کتابخانه برقرار شود. در نتیجه امکانات ویژه بیشتری برای تمامی کتابخانه‌های دانمارک فراهم خواهیم کرد. و برای کتابخانه‌ها در زمینه امکانات و گروه‌های هدف به عنوان مشاور عمل خواهیم کرد.

قبلاً توصیه‌هایی در مورد دسترس پذیر بودن امکانات برای کسانی که نقص شنوایی دارند طرح کرده‌ایم که در هر کتابخانه‌ای می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. پیش‌نویس خط مشی‌های خدمات کتابخانه‌ای برای افراد ناشنوا در سال ۱۹۹۹ با علاقه و اشتیاق زیاد تهیه شد و دریافتیم که خدمات ما از جنبه‌های بسیاری با پیشنهادات موجود در پیش‌نویس مطابقت دارد و البته امیدواریم که یک ساختار برتر کتابخانه‌ای برای ارائه خدمات به افراد دارای نقص شنوایی وجود داشته باشد و برای انتخاب کتابخانه‌ای که باید این وظیفه را تقبل کند؛ تصمیم گرفته شود. قوانین تصریح می‌کنند که در هر شهرداری باید کتابخانه‌ای وجود داشته باشد و امیدواریم که روزی بتوان گفت: در هر کتابخانه باید مجموعه‌ای از امکانات و کارمندان وجود داشته باشند که آماده رسیدگی به خواسته‌ها و نیازهای جمعیت دارای نقص شنوایی باشد.

کتاب‌های ما را به امانت بگیرند و از طریق کتابخانه محلی شان موارد امانتی را عودت دهند. همچنین در نشستی که در یکی از روزهای هفته برگزار می‌شود، ما والدین ناشنوا را همراه فرزندانشان و والدینی که دارای فرزندان ناشنوا بودند؛ دعوت کردیم. بسیاری از این والدین نسبت به کودک معلول شان احساس ناراحتی می‌کردند و نیاز بود بدانند که کودکان شان همانند کودکان سالم آینده‌ای روشن دارند. ملاقات والدین با یکدیگر در چنین شرایطی نیز از ارزش بسیار زیادی برخوردار بود.

بازدید از کتابخانه‌ها

دانشجویان در دوره تحصیلی سه سال و نیمه شان برای نوشتن مقالاتی درباره ناشنواییان بایستی از مجموعه ناشنواییان و سخت شنواییان دیدن کرده و نیازهای اطلاعاتی خود را از آنجا تهیه کنند. بزرگسالانی ناشنوا از یک مدرسه روزانه و کودکان ناشنوا از مدرسه ناشنواییان برای دیدن از کتابخانه دعوت شدند تا نه تنها درباره خدمات ما در مجموعه ناشنواییان و سخت شنواییان، بلکه درباره کل کتابخانه مطالبی بشنوند.

کار یک کتابدار:

ارتباط‌های بیرونی

بیشتر وقت کتابدار برای ارتباط‌های بیرونی صرف می‌شود، زیرا برای کسانی که دارای نقص شنوایی هستند، آگاهی از مسائل روز بسیار مهم است. گاهنامه‌ها و خبرنامه‌های سازمان‌های مختلف در دانمارک و همچنین نروژ و سوئد، بسیار سودمند هستند. همچنین از طریق اینترنت نیز می‌توانید از اوضاع دیگر کشورها باخبر شوید.

انتخاب امکانات و ابزار

معمولاً من از طریق خبرنامه‌ها، گاهنامه‌ها و یا در سایتهای شخصی از امکانات جدید مطلع می‌شوم. اگر آنها قبلاً منتشر شده و در پایگاه ملی دانمارک ثبت شده باشند؛ من آنها را به طور عادی سفارش می‌دهم. هر وسیله‌ای که خریداری می‌شود به جهت مناسب بودن برای گروه هدف مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. ما درصددیم کلیه وسایلی را که در دانمارک تهیه می‌شود، خریداری کنیم و اگر برای وسایل خارجی تقاضای واقعی وجود داشته باشد، آنها را خریداری خواهیم کرد. برای وسایل و امکانات؛ هیچ‌گونه ارزیابی واقعی و کیفی وجود ندارد؛ زیرا مقدار کمی از امکانات در این منطقه وجود دارد.

از این رو ما وسایل و امکاناتی را تهیه می‌کنیم که معمولاً در کتابخانه عمومی یافت نمی‌شوند. این موارد می‌توانند شامل: مقالات، گزارش‌ها، پایان‌نامه‌ها و غیره باشند. این‌ها موادی هستند که در مجموعه‌های خاص در دانشگاهها، دانشکده‌های آموزشی و دیگر مؤسسات نگهداری می‌شوند.

کاربرها / امانت گیرنده‌ها

در کنار خدمات عادی کتابخانه، اغلب نیازهای خاصی به مجموعه ناشنواییان و سخت شنواییان وجود دارد. والدین کودکان

